

Europa wil van groeiende berg E-waste grondstoffenmijn maken

Van Brempt: “Spreekwoordelijke goldrush kan zich maar beter richten op kostbaar elektronisch afval”

De herziening van de Europese richtlijn op elektronisch afval moet er voor zorgen dat we steeds meer grondstoffen uit afval gaan halen. Europa focust daartoe ondermeer op kleine toestelletjes zoals gsm's. Vandaag recycleren we wereldwijd slechts 1 à 2 procent van de mobiele telefoons die we jaarlijks weg gooien. Ook de controle op illegale export van E-waste neemt toe.

William Painter, de uitvinder van de kroonkurk, fluisterde het op het einde van de negentiende eeuw zijn collega King Camp Gillette al in: “Als je echt rijk wilt worden, verkoop dan iets wat mensen weggooien.” Beide heren hadden niet kunnen vermoeden dat de ‘wegwerpmaatschappij’ in de twintigste en eenentwintigste eeuw een begrip zou worden. Van alle elektrische en elektronische apparaten die we kopen, belandt er jaarlijks wereldwijd zo'n 50 miljoen ton op de vuilnisbelt. “Dat getal zal de komende jaren nog drastisch stijgen,” zegt Europees parlements lid Kathleen Van Brempt. “In landen zoals India naar schatting zelfs met 500 procent in het komende decennium. De gevolgen van dat wegwerpgedrag zijn rampzalig: ernstige bodemverontreiniging door zware metalen, luchtverontreiniging door de verbranding van plastics en schrijnende gezondheidsproblemen bij duizenden mannen, vrouwen én kinderen die betrokken zijn bij de vaak illegale verwerking van E-waste, om nog te zwijgen over de penibele omstandigheden waarin de arbeiders moeten werken. Nochtans beschikken we over de technologie om E-waste te recycleren. Maar al te vaak ontbreekt het wettelijke kader, een performante inzameling, de logistiek en andere diensten om tot een duurzaam en rendabel recyclagebeleid te kunnen overgaan.”

Europa beschikte sinds 2003 met haar richtlijn over E-waste, de zogenaamde *Waste Electric and Electronic Equipment directive* (WEEE), reeds over een wetgevend kader om elektronisch afval in te zamelen. “Maar die richtlijn was dringend aan herziening toe,” zegt Europees parlements lid Kathleen van Brempt, die betrokken was bij de totstandkoming van de eerste WEEE richtlijn en sinds eind 2009 de herziening van die directieve mee onderhandelde voor de sociaaldemocraten in het Europees parlement. Onderhandelaars van het Europees parlement en van het Poolse voorzitterschap van de Europese Raad bereikten eind vorig jaar een akkoord over de herziening van de WEEE-richtlijn. Dat akkoord werd op donderdag 19 januari met overweldigende meerderheid goedgekeurd in het Europees parlement. “Na moeizame onderhandelingen zijn we er in geslaagd om grondige verbeteringen af te dwingen in de voorstellen van de lidstaten,” zegt Van Brempt. “De ambities, in het bij-

zonder voor de inzameling van E-waste, moeten voor alle lidstaten nu stevig omhoog gaan.”

Nog te weinig recyclage

Vandaag kopen de Europeanen samen op jaarbasis 10 miljoen ton elektronische apparaten, dat zijn in totaal meer dan anderhalf miljard toestellen. De Europese Commissie verwacht dat we tegen 2020 12 miljoen ton E-waste zullen produceren. Dat is zo'n 25 kg per Europeaan. Europa gooit jaarlijks meer dan 100 miljoen telefoons op de vuilnisbelt. Van alle weggegooide gsm's wordt er wereldwijd slechts 1 procent gerecycleerd. In Europa ligt dat cijfer wat hoger, maar ook hier blijven de recyclage-inspanningen beperkt. “Hoewel er dus een wettelijk kader bestond, blijkt het effect ervan nog lang niet voldoende te zijn,” zegt Van Brempt, “reden waarom de richtlijn dringend moest aangepast worden.” Uit de studies van de Europese Commissie die aan het voorstel tot herziening voorafgingen, bleek dat slechts 33 procent van het afval werd gerapporteerd als ingezameld en behandeld. Niet alleen belandt 13 procent van het elektronisch afval nog steeds gewoon bij het vuilnis, het is ook onduidelijk wat er met de andere 54 procent van het afval gebeurt. “Dat gaat deels illegaal naar derdewereldlanden waar het onder de slechtst mogelijke omstandigheden ontmanteld wordt,” zegt Van Brempt. Schrijnende beelden daarvan haalden regelmatig de wereldpers. Europees en Amerikaans E-waste belandt in landen als China, India, Nigeria of Ghana, waar het dikwijls illegaal en onder erg primitieve omstandigheden wordt verwerkt.

Goldrush naar afval

“Het is treurig vast te stellen dat ernstige gezondheidsrisico's, sociale uitbuiting en milieuproblemen onvoldoende impact hadden om ons gedrag aan te passen,” zegt Van Brempt. “Nu er stilaan ook economische motieven in het spel komen, wordt het steeds makkelijker om de sector te overtuigen.” Die economische motieven hebben betrekking op het schaarser worden van grondstoffen. “Steeds meer bedrijven beseffen dat het goedkoper wordt om grondstoffen uit afval te halen dan ze op te delven. Zo is het vandaag mogelijk om uit een ton gsm's zo'n 300 gram goud te winnen, terwijl een ton gouderts amper 2 à 3 gram goud bevat. Als je beseft dat gsm's nauwelijks gerecycleerd worden, wordt het duidelijk dat de hedendaagse *goldrush* zich beter kan richten op afval dan op mijnbouw. Een aantal bedrijven heeft dat goed begrepen. In ons land is bijvoorbeeld Umicore een absolute wereldleider als het gaat om zogenaamde 'bovengrondse mijnbouw', namelijk het recyclen van edele metalen uit elektronisch afval. Dergelijke bedrijven zijn vragende partij om de inzameling van kleine elektronische toestellen beter te organiseren.”

“Een hogere recyclagegraad zorgt er bovendien voor dat die zeldzame grondstoffen in Europa blijven, zodat we ze niet elders moeten aankopen. Dat bespaart ons op jaarbasis zo'n 2 miljard euro,” zegt Van Brempt, “een bedrag dat in de toekomst enkel zal stijgen. Recyclage zorgt ook voor nieuwe jobs; zo'n 5 tot 7 keer meer jobcreatie dan bij de verbranding van afval. Bovendien gaat het om banen voor de meest kwetsbare werknemers in Europa.”

Focus op kleine toestellen

Om de hogere doelstellingen te halen, zal niet alleen de strijd tegen de illegale export belangrijk zijn, maar zullen er ook meer kleine toestellen gerecycleerd moeten worden. Omdat de doelstellingen in de eerste WEEE-directieve afgemeten werden in het aantal te recycleren kilogram, belandden vooral zware toestellen vlotter in de recyclagemolen. “Om gebruikers aan te zetten hun kleine elektronische apparaten in te leveren, was het nodig een fijnmazig en vlot toegankelijk netwerk van inzamelpunten te creëren,” zegt Van Brempt. “Kleine apparaatjes kunnen straks, zonder verdere aankoopverplichting binnen gebracht worden bij alle verkopers van elektronische en elektrische apparaten.” In België zullen kleine toestellen bij de elektronikazaken kunnen binnen gebracht worden, met uitzondering van de hele kleine winkels.

Zonnepanelen

Opvallend is ook dat zonnepanelen eveneens opgenomen worden bij het te recycleren E-waste, een nieuwigheid waarvoor Van Brempt geijverd heeft. Eerder was een meerderheid in het parlement van mening dat de sector van de zonnepanelen zich - na agressieve lobbying door een aantal grote producenten - mocht bewijzen via vrijwillige engagementen tot recyclage. Het voorgestelde plan van de sector werd echter unaniem te licht bevonden. “Het heeft wat tijd gekost om het besef te laten doordringen dat de ambities voldoende hoog moeten zijn, zodat we de strijd voor meer grondstoffenefficiëntie ook echt vorm kunnen geven en de tijd van holle leuzen over een grondstoffenefficiënt Europa achter ons kunnen laten,” zegt Van Brempt.

Handelaars in illegaal afval gebruiken vaak trucjes om E-waste de grens over te krijgen. Ze doen alsof de elektronische apparaten nog werken. “Dat zal in de toekomst moeilijker worden,” zegt van Brempt, “want exporteurs zullen moeten bewijzen dat hun apparaten geen afval zijn.” Wel werden er enkele uitzonderingen mogelijk gemaakt om reparaties en hergebruik van grote professionele toestellen buiten de EU mogelijk te maken, zoals computerservers of medische apparaten.